

ERNST FROSTIN

EN ALLMOGEKONSTNÄR
FRÅN FÄRS

SÄRTRYCK UR
SKÅNES HEMBYGDSFÖRBUNDS ÅRSBOK 1933

EN ALLMOGEKONSTNÄR FRÅN FÄRS

AV

ERNST FROSTIN

AXEL PETTERSSON, den världsbekante Döderhultaren, fann vägen till berömmelse genom ett besök på Ottenbys remontdepå på Öland. När han kom hem, tog han sig för att skära ut en häst i trä, många hästar förresten. En sådan häst kom i Hasse Z:s ägo, Söndags-Nisse gjorde en utställning och på denna kom Axel Petterssons Ottenbyare med. Och Döderhult var upptäckt.

Erik Moliin i Fränninge kom på idén till sina originella nötknäppare — som gjorde honom världsbekant — när han en höstdag gick i hasselskogen och plockade nötter. För att kunna dra ner grenarna skar han sig en »nödakrog». Och när han så står och skär på denna, kommer han på idén, att kroken skulle kunna göras i form av en kniptång, så att man också skulle kunna knäcka nötterna. Av klykans klump blev ett gubbhuvud och så var typen funnen.

Erik Moliin, som var född år 1855, kom vid åtta års ålder till Fränninge. Fadern var fanjunkare och innehade där Hårderups boställe. Moliin tillhörde f. ö. en gammal krigaresläkt. Hans farfars far var Christoffer Fredrik Moliin, kvartermästare på Holmby boställe, om vilken det heter i Holmby dödbok, att han »trädde i tjänst vid svenska arméen 2/1 1754, bevistade hela pommerska sjuårskriget och derunder 25 skärmytslingar». Troligen är det från denne Moliin, som de officersvärjor stamma, som ännu förvaras i Holmby kyrka.

Erik Moliin valde sina fäders yrke och till år 1888 var han i

militärtjänstgöring. Men härefter började han att på allvar ägna sig åt träsnidarens yrke, till vilket alltid hans håg stått. I Fränninge bodde han kvar ända tills för några år sedan, då han flyttade till Sjöbo. Här slutade han sina dagar i en ålder av 77 år i januari i år.

Ett besök i Moliins lilla stuga i Fränninge ångrade man aldrig. Den äkta, ibland litet elaka, men alltid sanna humorn utmärkte såväl hans berättaretalang som hans skulpturer. Medan han satt vid sitt arbetsbord vid det lilla trädgårdsfönstret och hans flitiga händer ur en liten mazurbjörksklump framtröllade ett överdådigt realistiskt huvud av en knekt eller en bonde, berättade han gärna någon av sina befängda historier, under det att ett humoristiskt småleende spelade över de väldiga vita knävelborrharna och pipskägget.

Döderhultaren nämndes härövan. Jämförelsen kan synas djärv. Och dock är det så som konstnären och konstkännaren d:r Oscar Antonsson en gång sagt, att Moliin som fysionomist vida överglänser Axel Pettersson i Döderhult, vars styrka låg i den breda, summariska, impressionistiska synen på helfiguren och gruppen.

Det var balda krigare och äkta färsingabönder, som Moliin älskade att framställa. De senare saknade inte gärna den ordinära mullbänken och fick ofta en näsa, som förrådde en alltför flitig dyrkan av guden Bachus. Det blev porträtt av judar och krämare, slaktare och krigare och fattighusgubbar. Som hans modeller ha åtskilliga av bygdens original figurerat. Där var »Komlan», bondspelemannen, som blott kunde ett nummer, och som därför gav upphov till ordspråket »densamma går, sa Komlan». Där var också »Kludden», om vilken man gärna berättar den vältaliga dialog, som utspann sig, när han en dag träffade nabon, som bar vedernamnet »Klabben»: »De va kludd», sa Klabben; »De va klabb», sa Kludden. — Modeller till Moliins nötknäpparefysiono-

1. Moliin utanför sin stuga.

Foto LUF.

mier saknades det sålunda inte. — Man häpnar, när man hör vilken otrolig mängd nötknäppare Moliin skurit. Själv uppskattade han antalet till mellan tjugo och tjugofem tusen. Och dock var ingen av dem schablonmässig, utan alla ha de olika fysionomier.

Fransmännen ha äran av att ha »upptäckt» Moliin och på Parisutställningen 1900 fick han stora guldmedaljen. I Ystad 1893, Chicago 1893, Hälsingborg 1903 och Lund 1907 erhöll han silvermedalj för — som det hette i diplomerna — »skickligt snidade nötknäppare». Bland dem som förvärvat hans alster märkas Oscar II, Anders Zorn, statsminister A. Posse och August Strindberg.

Det är ej blott nötknäppare, Moliin snidat. Åtskilliga bägare och dryckeskannor, askar och skulpturer på skåp o. d. har han

2. Brännvinsankare snidat av Moliin.

Foto LUF.

förfärdigat, alla utmärkta av samma mustiga humor. Moliins gamle granne i Fränninge har i sin ägo ett brännvinsankare, som kanske mer än något annat vittnar om den oskolade bykonstnärens stora talanger. På ena sidan har det en relief av en omisskännlig skånsk krögaretyp, som med ett saligt goddagspiltsleende tittar ut genom en glugg, vars lämmar han slår opp. Den andra sidan prydes av en scen, som Moliin själv kallat »Skånskt höstagille». I bakgrunden skymtar man gårdens längor. Drängen hanterar ett jättestort »bälgaspel», men gästerna uppskatta föga hans musik;

3. »Skånskt höstagille», på framsidan av brännvinsankaret.

Foto LUF.

två ha lutade mot var sitt träd slumrat in vid sidan om sina tömda buteljer, och vid ett annat träd sitter ett älskande par glömmande både höstagille och speleverkets toner. Det är en på samma gång naiv och realistisk berättarekonst, som kanske bäst kan jämföras med de humoristiska skildringar av skånskt allmogeliv, som Axel Ebbe gett i ord och bild. Eller för att ta en mera aktuell jämförelsepunkt: Fritiof Nilsson Piratens Bombi Bitt och jag. Moliins gubbar äro i släkt med Jöns Pumpare eller Vricklund, som fångade hornålen i Vollsjön — krutgubbar som man ännu kan träffa på där borta i Färs, om man har tur. Bland Moliins modeller saknas inte heller representanter för det gamla, men ständigt lika unga skojareskrået, sådana som Nils Gallilé eller tysken som fiskade silver från Billebjerg, kyrkovärdens eget ägande och

4. Nötknäppare.

lagfarna berg. Det är också inte för ingenting som Bombi Bitts och Piratens Tosterup alias Vollsjö är grannsocken till Fränninge, Moliins hemby.

Men för Moliins konst kan man ej blott dra litterära utan också skulpturella paralleller. Och dessa nå långt utöver hemprovinsens gränser. D:r Oscar Antonsson skriver, att han vid granskningen av Moliins figurer ofta slagits av deras i all sin litenhet så kraftfulla monumentalitet. Bödlarna och legosoldaterna å Adam Kraffts Golgatastationer i Nürnbergs Germanisches Museum ha mycket gemensamt med Moliins färsingagubbar, och än större släktskap visa med dessa de i samma museum befintliga halvfigurerna av en annan tysk medeltidsmästare, Jörg Syrlin d. ä. Såväl hårbehandlingen, den levande touchen som humorn äro hart när identiska.

När man hör detta, känner man sig nästan vemodig vid tanken på att Moliins talang gömmts undan i denna avkrok av världen och att han aldrig fått tillfälle att skola sina konstnärliga anlag. Och dock ligger styrkan i hans arbeten i den oskolade naivitet, som i all sin friskhet, parad med sprudlande humor, var den innersta nerven i Moliins konstnärliga framställningssätt.